

Guía Docente				
Datos Identificativos			2023/24	
Asignatura (*)	Bases epistemolóxicas para o ensino das linguas e literaturas galega e castelá		Código	652608821
Titulación	6 Mestrado Universitario en profesorado de Educación Secundaria: Lingua e Literatura Galega e Lingua e Literatura Castelá			
Descriptor				
Ciclo	Período	Curso	Tipo	Créditos
Mestrado Oficial	Anual	Primeiro	Obrigatoria	4
Idioma	CastelánGalego			
Modalidade docente	Presencial			
Prerrequisitos				
Departamento	Didácticas Específicas e Métodos de Investigación e Diagnóstico en Educación			
Coordinación	Muriano Rodríguez, María Montserrat		Correo electrónico	montserrat.muriano@udc.es
Profesorado	Cano López, Pablo		Correo electrónico	pablo.cano@udc.es
	Muriano Rodríguez, María Montserrat			montserrat.muriano@udc.es
Web				
Descrición xeral	A materia constituirá, ante todo, unha exploración dos vínculos entre as nosas disciplinas escolares (Lingua Castelá e Literatura, Lingua Galega e Literatura) e os correspondentes saberes de referencia (Lingüística, Teoría e Historia da Literatura). Así mesmo, ofrecerase un panorama histórico da educación lingüística e literaria no Ensino Secundario, con vistas a pór de relevo non só as continuidades, senón tamén os cambios de orientación. Finalmente, farase un achegamento a algúns recursos innovadores para a ensinanza da Lingua e a Literatura.			

Competencias do título	
Código	Competencias do título
A16	Coñecer os contidos que se cursan nos respectivos ensinos.
A17	Coñecer a historia e os desenvolvementos recentes das materias e as súas perspectivas para poder transmitir unha visión dinámica das mesmas.
A18	Coñecer contextos e situacións en que se usan ou aplican os diversos contidos curriculares.
A19	Coñecer os desenvolvementos teórico-prácticos do ensino e a aprendizaxe das materias correspondentes.
A21	Adquirir criterios de selección e elaboración de materiais educativos.
C1	Expresarse correctamente, tanto de forma oral coma escrita, nas linguas oficiais da comunidade autónoma.
C3	Utilizar as ferramentas básicas das tecnoloxías da información e as comunicacións (TIC) necesarias para o exercicio da súa profesión e para a aprendizaxe ao longo da súa vida.
C4	Desenvolverse para o exercicio dunha cidadanía aberta, culta, crítica, comprometida, democrática e solidaria, capaz de analizar a realidade, diagnosticar problemas, formular e implantar solucións baseadas no coñecemento e orientadas ao ben común.
C5	Entender a importancia da cultura emprendedora e coñecer os medios ao alcance das persoas emprendedoras.
C6	Valorar criticamente o coñecemento, a tecnoloxía e a información dispoñible para resolver os problemas cos que deben enfrontarse.
C7	Asumir como profesional e cidadán a importancia da aprendizaxe ao longo da vida.
C8	Valorar a importancia que ten a investigación, a innovación e o desenvolvemento tecnolóxico no avance socioeconómico e cultural da sociedade.

Resultados da aprendizaxe			
Resultados de aprendizaxe		Competencias do título	
Coñecer as achegas ao ensino das principais teorías lingüísticas e literarias contemporáneas		AP17	
		AP19	
Coñecer a evolución histórica da educación lingüística e literaria e a súa situación actual		AP16	
		AP17	
		AP18	

Cofecer e valorar criticamente os recursos e materiais didácticos nos ámbitos lingüístico e literario	AP21		CM1 CM3 CM4 CM5 CM6 CM7 CM8
---	------	--	---

Contidos	
Temas	Subtemas
1. Por que «bases epistemolóxicas»?	1.1. Necesidade dunha reflexión sobre as conexións entre «saberes científicos» e «saberes escolares» 1.2. O concepto de «transposición didáctica» nas áreas lingüístico-literarias do currículo escolar.
2. As linguas galega e castelá e as súas literaturas no Ensino Secundario	2.1. Perspectiva histórica e situación actual 2.2. Os materiais didácticos nas áreas de lingua e literatura: tradición e innovación 2.2.1. O libro de texto, unha ferramenta discutida: os seus alcances e límites 2.2.2. Recursos en liña e ludificación no ensino-aprendizaxe da lingua e da literatura: TIC, TAC e TEP
3. Investigación lingüística e literaria e ensinanza da lingua e a literatura: unha relación dialéctica	3.1. O ensino da lingua 3.1.1. A gramática estrutural no Ensino Secundario 3.1.2. O «xiro» pragmático: das estruturas aos usos 3.2. O ensino da literatura 3.2.1. O problema da selección de lecturas na aula: o ?canon? literario 3.2.2. Outras formas de ?ler?

Planificación				
Metodoloxías / probas	Competencias	Horas presenciais	Horas non presenciais / traballo autónomo	Horas totais
Sesión maxistral	A16 A17 A21 A18 A19 C5 C6 C7 C8	14	0	14
Obradoiro	A16 A17 A21 A18 A19 C1 C3 C4 C5 C6 C7 C8	12	33	45
Traballos tutelados	A16 A17 A21 A18 A19 C1 C3 C4 C5 C6 C7 C8	2	33	35
Atención personalizada		6	0	6
*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientativo, considerando a heteroxeneidade do alumnado				

Metodoloxías	
Metodoloxías	Descrición
Sesión maxistral	O equipo docente fará unha presentación breve, mais substancial, das cuestións nucleares do temario, insistindo sempre na relevancia práctica das discusións teóricas.

Obradoiro	Espérase que o alumnado participe de xeito activo nos distintos obradoiros programados na aula, así como, se as houber, naquelas actividades que se leven a cabo fóra dela. A asistencia, imprescindible para optar á avaliación desta parte da materia, será controlada polo equipo docente. Cabe a posibilidade de que, para facilitaren a avaliación do seu labor, os/as estudantes teñan que entregar un portafolio no que quede constancia das súas reflexións sobre os asuntos abordados nos obradoiros.
Traballos tutelados	Baixo a dirección do equipo docente, os/as estudantes terán que confeccionar un traballo (de carácter grupal) sobre o que se lles proporcionarán instrucións precisas ao seu debido tempo.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballos tutelados	Resolución de dúbidas e discusión dos métodos e materiais de traballo.

Avaliación

Metodoloxías	Competencias	Descrición	Cualificación
Obradoiro	A16 A17 A21 A18 A19 C1 C3 C4 C5 C6 C7 C8	Unha advertencia que engadimos ao dito no apartado de «Metodoloxía»: a asistencia regular é requisito indispensable para que o equipo docente tome en consideración as achegas que un/unha alumno/a faga no marco dos obradoiros. Considerarase regular a asistencia de todos/as os/as estudantes que estean presentes na aula, cando menos, nun 80 % das horas lectivas.	10
Traballos tutelados	A16 A17 A21 A18 A19 C1 C3 C4 C5 C6 C7 C8	Nada que engadir ao que dixemos no apartado de «Metodoloxía».	90

Observacións avaliación

? Instrucións para o alumnado ordinario

A modalidade de avaliación Obradoiro + Traballos tutelados require a asistencia ao 80 % das horas lectivas para acadar a puntuación mínima (máx. 10% da cualificación). O/a estudante que incumpra esta condición deberá someterse a unha proba final que terá lugar en data e hora fixadas no calendario oficial do Mestrado. As actividades, lévense a cabo dentro ou fóra do horario lectivo, poderán ser tanto de autoría grupal como individual, o cal se indicará previamente ao alumnado. ? Instrucións para o alumnado con dispensa académica, establecidas de acordo coa Norma que regula o réxime de dedicación ao estudo e a permanencia e a progresión dos estudantes de grao e máster universitario na UDC

Os/as estudantes con dispensa deben dar a coñecer a súa situación ao profesorado ao longo da primeira semana de clase (ou, se non fose posible, nun prazo non superior a 7 días a contar dende a data de concesión). A modalidade de avaliación Obradoiro + Traballos tutelados require a realización de todas as tarefas que se propoñan ao longo do curso, e a súa entrega nas datas que fixe o/a docente. De non entregaren nas datas sinaladas, os/as estudantes deberán someterse á proba final, a cal suporá o 100% da cualificación. ? Instrucións comúns á totalidade do alumnado

Todos os traballos entregaranse por vía telemática.

Fontes de información

Bibliografía básica	Ballester Roca, J. [Josep] (2015). La formación lectora y literaria. Graó. Ballester-Roca, J. [Josep] e Ibarra-Rius, N. [Noelia] (Coords.) (2021). Entre la lectura, la escritura y la educación. Paradigmas de investigación en Didáctica de la Literatura y la Lengua. Narcea. Bordons, G. [Glória]. e Díaz-Plaja Taboada, A. [Ana] (Coords.) (2006). Enseñar literatura en secundaria. La formación de lectores críticos, motivados y cultos. Graó. Brottman, M. [Mikita] (2018). Contra la lectura (L. Barahona, Trad.). Blackie Books. Cassany, D. [Daniel], Sanz, G. [Glória] e Luna, M. [Marta] (2007). Enseñar lengua (14.ª ed.). Graó. Colomer, T. [Teresa] (Coord.) (2009). Lecturas adolescentes. Graó. Calvino, I. [Italo] (1992). ¿Por qué leer a los clásicos? (A. Bernárdez, Trad.). Tusquets. Cassany, D. [Daniel] (2006). Tras las líneas. Sobre la lectura contemporánea. Anagrama. Fernández Rial, R. [Rosalía] (2016). Aulas sen paredes. Positivas. Flecha, R. [Ramón] (1998). Compartiendo palabras el aprendizaje de las personas adultas a través del diálogo. Paidós. Guijarro Ruiz, P. [Pedro] e Caro Valverde, M.ª T. [M.ª Teresa] (Coords.) (2015). Didáctica de la lengua y educación literaria. Pirámide. Jover, G. [Guadalupe] (Coord.) (2009). Sentirse raro. Miradas sobre la adolescencia. Junta de Andalucía. https://sites.google.com/site/educacionliterariaensecundaria/marco-te%C3%B3rico/sentirse-raro-miradas-sobre-la-adolescencia Jover, G. [Guadalupe] (2007). Un mundo por leer. Octaedro. Llovet, J. [Jordi], Canet, R. [Robert], Catelli, N. [Nora], Martí, A. [Antoni] e Viñas, D. [David] (2012). Teoría literaria y literatura comparada. Ariel. Lluna, S. [Susana] e Pedreira, J. [Javier] "Wicho" (Coords.) (2017). Los nativos digitales no existen. Cómo educar a tus hijos para un mundo digital. Deusto. Lomas, C. (Coord.) (2014). La educación lingüística, entre el deseo y la realidad : competencias comunicativas y enseñanza del lenguaje. Octaedro. Lomas, C. [Carlos] (Coord.) (2015). Fundamentos para una enseñanza comunicativa del lenguaje. Graó. López Valero, A. [Armando], Encabo Fernández, E. [Eduardo] e Jérez Martínez, I. [Isabel] (2018). Didáctica de la lengua y la literatura en ESO, innovación e investigación. Síntesis. Martín Vegas, R. A. [Rosa Ana] (2009). Manual de didáctica de la lengua y la literatura. Síntesis. Moreno Cabrera, J. C. [Juan Carlos] (2013). Cuestiones clave de la Lingüística. Síntesis. Munita Jordan, F. [Felipe] (2021). Yo, mediador(a). Mediación y formación de lectores. Octaedro. Muriano Rodríguez, M. M. [M.ª Montserrat] (Ed.) (2019). Habitando historias. 10 experiencias alrededor del libro y a la lectura. Editorial Galaxia. Núñez, G. [Gabriel] (2016). Historia de la educación lingüística y literaria. Marcial Pons. Pennac, D. [Daniel] (2006) Como una novela (J. Jordá, Trad.). Anagrama. Prado Aragonés, J. [Josefina] (2011). Didáctica de la lengua y la literatura para educar en el siglo XXI (2.ª ed.). La Muralla. Prats, M. Á. [Miquel Àngel], Simón, J. [Jordi] e Ojando Pons, E. S. [Elena Sofía] (2017). Diseño y aplicación de la flipped classroom. Graó. Rodari, G. [Gianni] (2013). Gramática da fantasía: introducción á arte de contar historias (S. Gaspar, Trad.) (2ª ed.). Kalandraka. Ruiz Bikandi, U. [Uri] (Coord.) (2011a). Didáctica de la lengua castellana y la literatura. Graó. Ruiz Bikandi, U. [Uri] (Coord.) (2011b). Lengua castellana y literatura. Investigación, innovación y buenas prácticas. Graó.
Bibliografía complementaria	- (). . Biblioteca da Facultade de CC. da Educación (s. d.). Guía das normas APA, 7ª edición. https://www.educacion.udc.es/biblioteca/userfiles/APA_7_guia_biblioteca_2020_v1.pdf Muriano Rodríguez, M. M. [María Montserrat] (2018). ¿O cofre dos libros?: unha proposta de ensino-aprendizaxe de Literatura Infantil e Xuvenil a través de Twitter, en Contextos universitarios transformadores: retos e ideas innovadoras. II Xornadas de Innovación Docente, De la Torre Fernández, E. (ed.), 2018. Cufie. Universidade da Coruña, 2018, pp. 81-100. http://hdl.handle.net/2183/20722 Muriano Rodríguez, M. M. [María Montserrat] e Mosquera Castro, E. [Estefanía] (2019). ¿Palabras que movén o mundo?. En De la Torre Fernández, E. (ed.) (2019). Contextos universitarios transformadores: construíndo espazos de aprendizaxe. III Xornadas de Innovación Docente. Cufie. Universidade da Coruña. A Coruña (pp. 269-290). DOI capítulo: https://doi.org/10.17979/spudc.9788497497121.269 DOI libro: https://doi.org/10.17979/spudc.9788497497121 Muriano Rodríguez, M. [Montse] Conta da docente na rede social Instagram para uso académico: @montsemurianor Muriano Rodríguez, M. [Montse] Conta da docente na rede social Twitter para uso académico: @montsemurianor Muriano Rodríguez, M. [Montse]. O noso Symbaloo. https://www.symbaloo.com/mix/osymbaloodefundamentos

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Materias que se recomenda cursar simultaneamente
Materias que continúan o temario
Observacións
Tendo en conta a importancia que a perspectiva de xénero debe de ter na Ensinanza Superior de acordo coa lexislación vixente e atendendo ás indicacións da Oficina de Igualdade de Xénero da Universidade da Coruña, esta materia, así como o seu equipo docente a título persoal, comprométese a: - Usar linguaxe non sexista e inclusiva. - Visibilizar e analizar os nescos sexistas en recursos, medios e discursos etc. - Propiciar a intervención en clase de alumnas e alumnos. - Traballar para identificar e modificar prexuizos e actitudes sexistas e influír na contorna para modificalos e fomentar valores de respecto e igualdade. - Utilizar metodoloxías feministas baseadas na aprendizaxe colaborativa e na pedagogía dos coidados. - Adaptar a normativa APA para que figuren os nomes de autoras e autores, así como a procura de paridade na bibliografía, aplicando a citación xusta: https://www.educacion.udc.es/biblioteca/

(*)A Guía docente é o documento onde se visualiza a proposta académica da UDC. Este documento é público e non se pode modificar, salvo casos excepcionais baixo a revisión do órgano competente dacordo coa normativa vixente que establece o proceso de elaboración de guías